

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2026. gada 29. janvārī

Senāts šādā sastāvā: senators referents Intars Bisters, senatori Kaspars Balodis un Inese Grauda

izskatīja rakstveida procesā /Persona A/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 2. aprīļa spriedumu civillietā /Persona A/ prasībā pret /Persona B/ par mantojuma apliecības atzīšanu par spēkā neesošu un īpašuma tiesību atzīšanu.

Aprakstošā daļa

[1] /Persona C/ mantojums atklājās /datums/

Atbildētāja /Persona B/ kā pārdzīvojušī laulātā /datums/ iesniedza zvērinātam notāram iesniegumu par mantojuma pieņemšanu un apstiprināšanu mantojuma tiesībās, norādot, ka mantojuma atstājējam ir dēls, taču viņa atrašanās vieta viņai nav zināma.

Zvērināts notārs /datums/ oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” izsludināja /Persona C/ mantojuma atklāšanos, uzaicinot pieteikties visus mantiniekus, kreditorus un citas personas, kurām ir kādas tiesības uz atstāto mantojumu, līdz 2019. gada 2. oktobrim. Uzaicinājuma termiņā citi mantinieki un personas, kurām būtu kādas tiesības uz /Persona C/ atstāto mantojumu, nepieteicās.

Pamatojoties uz zvērināta notāra 2019. gada 14. oktobrī izdoto mantojuma apliecību, mantojuma tiesībās uz visu /Persona C/ atstāto mantojumu kā vienīgā mantiniece tika apstiprināta atbildētāja /Persona B/.

/Persona C/ mantojumā ietilpst dzīvokļa īpašums /Adrese A/, un naudas līdzekļi bankas norēķinu kontā /../euro.

[2] Prasītājs 2021. gada 10. jūnijā cēla prasību tiesā pret /Persona B/ par mantojuma apliecības atzīšanu par spēkā neesošu un īpašuma tiesību atzīšanu.

Prasībā norādīts, ka /Persona A/ ir mantojuma atstājēja dēls, kurš 2021. gada aprīlī uzzināja par tēva nāvi. Nekavējoties prasītājs vērsās pie zvērināta notāra, kur noskaidroja, ka tēva mantojuma lieta ir pabeigta.

Prasības pieteikumā norādīts, ka prasītājam kā mantojuma atstājēja vienīgajam dēlam un pirmās šķiras mantiniekam ir tiesības prasīt izdot mantojuma daļu, kas pēc likuma viņam pienākas kā līdzmantiniekam uz sava tēva atstāto mantojumu.

Prasītājs kā zināmais mantinieks nav ticis aicināts izteikt gribu pieņemt tēva atstāto mantojumu.

[3] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2022. gada 30. jūnija spriedumu prasība noraidīta.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

Civillikuma 688. pants noteic, ka ar mantojuma atklāšanos un aicinājumu mantot nodibinās vienīgi iespēja kļūt par mantinieku, bet mantojuma iegūšanai vēl vajadzīgs, lai aicinātais izteiktu gribu pieņemt viņam piekritušo mantojumu. Papildus Civillikuma 693. pants paredz, ja mantinieki ir uzaicināti, tad mantot aicinātam sava griba pieņemt mantojumu jāizteic līdz uzaicinājumā noliktam termiņam.

Ņemot vērā, ka prasītājs nokavēja uzaicinājumā noteikto termiņu, neizsakot gribu mantojumu pieņemt, atzīstams, ka prasītājs mantojumu atraidījis. Savukārt, atraidot mantojumu, mantiniekam zūd tiesība vēlāk prasīt izdot mantojuma daļu, kas viņam pienācās.

[4] Izskatījusi lietā prasītāja apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesa ar 2022. gada 29. novembra spriedumu prasību apmierināja.

Spriedums pamatots ar turpmākiem argumentiem.

[4.1] Notariāta likuma 296. panta 2. punkts paredz, ka mantojuma izsludināšanas iesniegumā jānorāda lietā zināmās ieinteresētās personas un šo personu dzīvesvieta. Minēto likuma prasību atbildētāja nav izpildījusi pienācīgi. Ievērojot to, ka viņa zināja par mantojuma atstājēja dēlu, atbildētāja varēja uzzināt arī dēla personas datus. Zvērināts notārs kā maksas pakalpojumu var sniegt personai ziņas, kas atrodas publiskajos reģistros. Sniedzot nepilnīgu informāciju vai apzināti to noklusējot par citiem zināmajiem mantiniekiem, atbildētāja nav rīkojusies godprātīgi.

[4.2] Neskatoties uz to, ka oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” zvērināta notāra izsludinātais uzaicinājuma termiņš bija garāks par minimālo, nevar uzskatīt, ka veiktas visas saprātīgi sagaidāmās darbības, lai apzinātu mantinieku loku un noskaidrotu viņu attieksmi pret mantojumu. Sludinājuma publicēšana laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” ir likuma prasību izpilde, taču izskatāmās lietas apstākļu vispusīga izvērtējuma kontekstā minētajam apstāklim nevar piešķirt izšķirošu nozīmi, vērtējot prasītāja kā likumiskā mantinieka tiesību aizskārums.

[5] Izskatot lietu kasācijas kārtībā pirmo reizi, Senāts ar 2024. gada 12. decembra spriedumu atcēla Rīgas apgabaltiesas 2022. gada 29. novembra spriedumu, nododot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Senāts norādīja, ka apelācijas instances tiesas pienākums ir noskaidrot, vai prasītājs likumā noteiktajā kārtībā un termiņā bija izteicis gribu pieņemt tēva atstāto mantojumu, taču šiem apstākļiem apgabaltiesa spriedumā vispār nepievērsās. Tā vietā, balstoties uz pieņēmumiem, tiesa izteica pārmetumus atbildētājai par nepilnīgas informācijas sniegšanu vai apzinātu noklusēšanu par ziņām, kas attiecas citu zināmo mantinieku.

Izsakot pārmetumus atbildētājai, tiesa nav ņēmusi vērā lietas materiālos esošo mantošanas iesniegumu un mantojuma apliecību, kurā apstiprināta atbildētājas veiktā mantojuma lietas izdevumu samaksa, tostarp par ieskatīšanos Iedzīvotāju reģistra centrālajā datu bāzē. Proti, no pārbaudāmā sprieduma neizriet, ka tiesa šos pierādījumus būtu vērtējusi, turklāt kopsakarā ar atbildētājas paskaidrojumiem, kuros norādīts, ka viņai nebija zināms ne mantojuma atstājēja dēla vārds, ne arī cita kontaktinformācija.

[6] Skatot lietu atkārtoti apelācijas kārtībā, Rīgas apgabaltiesa ar 2025. gada 2. aprīļa spriedumu prasību noraidīja.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[6.1] Civillikuma 693. pants noteic, ja mantinieki ir uzaicināti, tad mantot aicinātam griba par mantojuma pieņemšanu jāizteic līdz uzaicinājumā noliktam termiņam. Atbilstoši Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 2. panta otrajai daļai publikācija izdevumā „Latvijas Vēstnesis” ir publiski ticama un saistoša, līdz ar to neviens nevar aizbildināties ar oficiālajā izdevumā publicēto tiesību aktu vai oficiālo paziņojumu nezināšanu. Ievērojot minēto, prasītājs nevarēja nezināt, ka mantojuma atklāšanās viņa tēva mantojuma lietā tika izsludināta.

Tādēļ arī nav pamatots prasītāja iebildums, ka pieteikšanās termiņš šai lietā būtu skaitāms no brīža, kad viņš uzzināja par mantojuma atklāšanos. Ņemot vērā to, ka prasītājs neatsaucās uz zvērināta notāra sludinājumu, secināms, ka viņš likumā noteiktajā kārtībā un termiņā neizteica gribu pieņemt tēva atstāto mantojumu.

[6.2] Lietas materiāli pierāda, ka atbildētāja informēja zvērinātu notāru, ka mantojuma atstājējam ir dēls, un arī apmaksāja izdevumus par ieskatīšanos Iedzīvotāju reģistrā, lai iegūtu datus par šo personu. Atbildētājai nebija pienākums meklēt citus mantiniekus, turklāt lietā nav pierādīts, ka viņai bija zināma kāda cita informācija par prasītāju. Ievērojot iepriekš minēto, nav pamata apšaubīt, ka atbildētāja ir mantojuma labticīga valdītāja un no viņas puses veiktas visas saprātīgi sagaidāmās darbības, lai apzinātu mantinieku loku un noskaidrotu viņu attieksmi pret mantojumu.

[7] Kasācijas sūdzību par augstāk minēto apelācijas instances tiesas spriedumu iesniedza prasītājs, lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[7.1] Apelācijas instances tiesa pārlietu formāli piemēroja Civillikuma 688., 693. un 694. panta prasības par gribas izteikumu mantojuma pieņemšanā, neskatot konkrētās tiesību normas kopsakarā ar mantojuma atklāšanās izsludināšanas mērķi pēc būtības.

Zvērinātam notāram šajā mantojuma lietā vispār nebija pamats un nepieciešamība izsludināt mantojuma atklāšanos un noteikt mantojuma pieņemšanas termiņu, jo visi līdzmantinieki bija zināmi un sasniedzami.

[7.2] Zvērināta notāra rīcība, formāli izsludinot mantojuma atklāšanos izdevumā „Latvijas Vēstnesis”, bet nepaziņojot par to ieinteresētajām personām, aizskar prasītāja tiesības uz mantojumu. Ar šādu rīcību netika nodrošināta prasītāja kā likumiskā mantinieka interešu aizsardzība un netika nodrošināta zvērināta notāra amata pienākuma izpilde ar pienācīgu rūpību un atbildību. Mantojuma atstājēja dēlam bija tiesības uzzināt par mantojuma atklāšanos no atbildētājas vai zvērināta notāra, kas veda mantojuma lietu.

Turklāt kopš 2025. gada 1. janvāra ir spēkā Notariāta likuma 259.¹ panta regulējums, kas zvērinātam notāram pēc mantojuma lietas uzsākšanas uzliek pienākumu noskaidrot visus Fizisko personu reģistrā mantot aicinātos līdz trešajai šķirai un informēt viņus par mantojuma izsludināšanu ar elektroniski parakstītu vēstuli, kā arī nosūtīt attiecīgu paziņojumu uz deklarēto dzīvesvietu. Respektīvi, līdzšinējā mantojuma atklāšanās izsludināšana nebija uzskatāma par efektīvu un nesasniedza likumiskās mantošanas mērķi, bet tā vietā pieļāva labai ticībai pretēju praksi, kas nenodrošināja likumisko mantinieku tiesības.

[7.3] Apgabaltiesa spriedumā norādīja uz faktu, ka atbildētāja apmaksāja izdevumus par ieskatīšanos Iedzīvotāju reģistra centrālajā datu bāzē, taču tiesa nepārbaudīja, kāda informācija no datu bāzes tika gūta, kāds bija datu bāzes izmantošanas mērķis un ko šāda atbildētājas rīcība, apmaksājot izdevumus, pierāda. Ar izdevumu par ieskatīšanos publiskajā reģistrā apmaksas faktu nav pietiekami, lai atzītu, ka izpildītas Notariāta likuma 296. panta prasības un prasītāja tiesību aizskārums nepastāv.

Motīvu daļa

[8] Pārbaudījis spriedumu attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473. panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka pārbaudāmais spriedums atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[9] Civillikuma 693. pants (*šeit un turpmāk Civillikuma tiesību normu redakcija, kas bija spēkā mantojuma atklāšanās brīdī*) noteic:

Ja mantojuma pieņemšanai mantojuma atstājējs noteicis zināmu termiņu, tad ieceltam mantiniekam tas jāievēro.

Ja tāds termiņš nav noteikts, bet mantinieki ir uzaicināti, tad mantot aicinātam sava griba par mantojuma pieņemšanu jāizteic līdz uzaicinājumā noliktam termiņam.

Ja uzaicinājuma nav bijis, tad mantiniekam jāizsaka sava griba pieņemt mantojumu gada laikā, skaitot šo termiņu no mantojuma atklāšanās dienas, ja mantojums atrodas viņa faktiskā valdījumā (692. p. 2. d.), bet pretējā gadījumā – no ziņu saņemšanas laika par to, ka mantojums atklājies.

Senāts, izskatot lietu pirmo reizi, norādīja, ka šajā lietā ir būtiski noskaidrot, vai likumā noteiktajā kārtībā un termiņā prasītājs ir izteicis gribu pieņemt tēva atstāto mantojumu.

Apelācijas instances tiesa, pievēršoties šim pierādīšanas priekšmetā ietilpstošajam apstāklim, likumā noteiktā gribas izteikuma termiņa nokavējumu saistīja ar izdevumā „Latvijas Vēstnesis” publicētajā sludinājumā norādītā termiņa neievērošanu, atzīstot, ka prasītājs līdz ar sludinājuma termiņa nokavējumu ir zaudējis tiesības uz tēva atstāto mantojumu jeb, citiem vārdiem, mantojumu ir atraidījis.

Līdz ar to pamatjautājums, uz ko Senātam jāatbild ir tāds, vai uzaicinājumu zināmam mantiniekam izteikt gribu pieņemt mantojumu Civillikuma 693. panta izpratnē aizstāj izdevumā „Latvijas Vēstnesis” ievietotais sludinājums.

[9.1] Senāts, izskaidrojot sludinājuma par mantojuma atklāšanos un uzaicinājumu mantiniekiem un citām personām, kurām ir kādas tiesības uz mantojumu, tvērumu, ir norādījis, ka uzaicinājuma sludinājums domāts nezināmiem mantiniekiem. Zināmos mantiniekus uzrāda pieteikumā par apstiprināšanu mantojuma tiesībās, un neatkarīgi no sludinājuma paziņo par izsludināšanu un sludinājuma saturu zināmiem mantiniekiem (sk. *Senāta 2008. gada 15. oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-344/2008, C40120503; 2010. gada 19. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-711/2010, C06055807, 8. punktu; Augstākās tiesas Plēnuma 1995. gada 27. marta lēmuma Nr. 1 „Par likumu piemērošanu mantojuma lietās” 12. punktu (2000. gada 14. februāra redakcijā)*, pieejams: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/2_Par_Augstako_tiesu/Plenums/Plen_lem_1995_1_mantojums.docx).

Tas, ka Senāts atbilstoši atziņu ir formulējis laikā, kad mantojuma lietas vešanu nodrošināja tiesa nevis zvērināts notārs, nepārgroza izpratni par uzaicinājuma spēku materiālajās tiesībās, jo procesuālā kārtība neatkarīgi no subjekta, kas realizē mantojuma lietas vešanu, tikai nodrošina materiālajās tiesībās paredzēto tiesību un pienākumu realizāciju.

To uzskatāmi parāda arī Ministru kabineta 2008. gada 4. augusta noteikumu Nr. 618 „Par mantojuma reģistra un mantojuma lietu vešanu” 77. punkts (*redakcijā, kas bija spēkā mantojuma lietas vešanas laikā*), kas paredz, ka zvērināts notārs par mantojuma atklāšanās sludinājuma saturu rakstveidā paziņo zināmajām mantojuma lietā ieinteresētajām personām. No minētās tiesību normas gramatiskā tvēruma redzams, ka tā formulēta kā imperatīva tiesību norma, kas rīcības brīvību amatpersonai neparedz.

Ja zvērināta notāra rīcība (darbība vai bezdarbība) neatbilst normatīvā akta priekšrakstiem, tā nevar radīt negatīvas tiesiskās sekas zināmajam mantiniekam, aizskarot viņa tiesības uz mantojumu.

[9.2] Kā lietā nodibinājusi tiesa, atbildētāja informēja zvērinātu notāru, ka mantojuma atstājējam ir dēls, un arī apmaksāja izdevumus par ieskatīšanos Iedzīvotāju reģistrā, lai iegūtu datus par šo personu, tostarp informāciju par zināmā mantinieka dzīves vietu, taču nodibinātie fakti nepierāda to, ka būtu izpildīts zvērināta notāra pienākums rakstveidā paziņot prasītājam kā zināmajam mantiniekam par mantojuma atklāšanās sludinājuma saturu.

Paziņošanas faktam par mantojuma atklāšanos un sludinājuma saturu ir būtiska nozīme lietā, lai sludinājumā norādīto uzaicinājuma termiņu gribas izteikumam pieņemt mantojumu atzītu par prasītāja tiesības (iestāties tēva atstātajā mantojumā) izbeidzošu, jo, neesot paziņojumam, sludinājumā norādītais uzaicinājuma termiņš zināmajam mantiniekam, kurš nezina par mantojuma atklāšanos, nebūs prekluzīvs mantojuma tiesības realizācijai.

Senāts jau iepriekš ir atzinis, ka, izšķirot strīdu starp mantiniekiem, pārbauda prasības pamatā norādīto, vai amatpersonas rīcība (darbība vai bezdarbība) nepamatoti nav atstājusi negatīvu ietekmi uz mantinieka tiesībām

iestāties mantojumā (sk. *Senāta* 2023. gada 25. septembra sprieduma lietā Nr. SKC-35/2023, [ECLI:LV:AT:2023:0925.C33548318.9.S](#), 5.2. punktu).

Tiesa bez vērtējuma atstājusi prasības pamata faktu, ka paziņojumu par mantojuma atklāšanos un sludinājuma saturu prasītājs kā zināmais mantinieks nav saņēmis, līdz ar to arī secinājums par to, ka prasītājs likumā noteiktā termiņā un kārtībā gribu pieņemt tēva atstāto mantojumu nav izteicis, kā atzīst Senāts, ir pārsteidzīgs.

No paziņošanas fakta, kas pārbaudāms izskatot lietu pēc būtības, ir atkarīgs vai prasītājs kā zināmais mantinieks ir nokavējis likumā noteikto uzaicinājuma (paziņojuma) termiņu gribas izteikumam pieņemt tēva atstāto mantojumu, vai, neesot uzaicinājumam, dzīves faktiskā gadījuma sastāvs atbilst Civillikuma 693. panta trešajā daļā paredzētās tiesību normas sastāva pazīmēm, kas paredz, ka griba pieņemt mantojumu jaizsaka gada laikā no ziņu par to, ka mantojums atklājies, saņemšanas brīža.

[10] Tiesa, nenodibinot zināmā mantinieka informēšanu par mantojuma atklāšanos un sludinājuma saturu, Civillikuma 693. panta noteikumus par uzaicinājuma spēku ir iztulkojusi nepareizi, aizstājot rakstveida uzaicinājumu izteikt attieksmi pret mantojumu ar izdevumā „Latvijas Vēstnesis” ievietoto sludinājumu. Tiesai atstājot bez ievēribas tādu lietā nozīmīgu apstākli, kas ir būtisks no tiesību piemērošanas viedokļa, Senāts nevar atzīt, ka izpildīti Civilprocesa likuma 97. panta pirmās un trešās daļas un 193. panta piektās daļas tiesību normas priekšraksti.

[11] Atbilstoši Civilprocesa likuma 458. panta otrajai daļai, spriedumu atceļot, atmaksājama kasācijas sūdzības iesniedzējam tā samaksātā drošības nauda 300 *euro* (trīs simti *euro*).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2025. gada 2. aprīļa spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā;

atmaksāt /Persona A/ drošības naudu 300*euro* (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators I. Bisters Senators K. Balodis Senatore I. Grauda